

तृतीय वर्ष कला (T. Y. B. A.)

नियमित अभ्यासक्रम

पहिले सत्र

विषयाचे नाव

वर्णनात्मक भाषाविज्ञान : भाग १ [DSE 2 C (3)+1]

अभ्यासक्रमाची उद्दिष्टे :

- १ भाषा स्वरूप, वैशिष्ट्ये व कार्ये समजावून घेणे.
- २ भाषा अभ्यासाची आवश्यकता स्पष्ट करणे.
- ३ भाषा अभ्यासाच्या शाखा आणि विविध पद्धतींचा थोडक्यात परिचय करून घेणे.
- ४ वागिन्द्रियाची रचना, कार्य आणि स्वननिर्मितीची प्रक्रिया समजावून घेणे.
- ५ स्वनविज्ञान, स्वनिमविचार आणि मराठीची स्वनिमव्यवस्था समजावून घेणे.

घटक	तपशील	श्रेयांक	तासिका
१	भाषा : स्वरूप व संकल्पना १ भाषा : स्वरूप, वैशिष्ट्ये व कार्ये २ संदेशन : मानव व मानवेतर संदेशन ३ भाषाभ्यासाच्या शाखा (ध्वनिविचार – व्याकरणविचार – अर्थविचार – शब्दसंग्रह - स्थूल परिचय) ४ भाषेच्या अभ्यासाचे महत्त्व व भाषाभ्यासाच्या पद्धती (ऐतिहासिक, वर्णनात्मक, सामाजिक, तुलनात्मक – स्थूल परिचय)	१	१५
२	स्वनविचार १ स्वनविज्ञान : स्वरूप व संकल्पना (उच्चारणकेंद्री - संचारणकेंद्री – श्रवणकेंद्री) २ वागिन्द्रिय : रचना व कार्य स्वनांची निर्मितीप्रक्रिया ३ स्वनांचे वर्गीकरण व वर्गीकरणाची तत्त्वे (उच्चारण स्थान, उच्चारण अवयव, प्रयत्न)	१	१५
३	स्वनिमविचार १ स्वन -स्वनिम-स्वनांतर (परस्पर संबंध व प्रकार) २ स्वनिमनिश्चितीची तत्त्वे ३ विनियोग संकल्पना (व्यवच्छेदक विनियोग- पूरक विनियोग - मुक्त परिवर्तन) मराठीची स्वनिमव्यवस्था (स्वरस्वनिम - अर्धस्वरस्वनिम - व्यंजन स्वनिम – खंडित व खंडाधिष्ठीत स्वनिम -बलाघात, सुरावली – नासिक्यरंजन - सीमासंधी)	१	१५
४	संशोधनपर प्रकल्प / क्षेत्रकार्य (घटक १, २ आणि ३)	१	१५

दुसरे सत्र
विषयाचे नाव

वर्णनात्मक भाषाविज्ञान : भाग २ - ४ [DSE 2 D (3)+1]

अभ्यासक्रमाची उद्दिष्टे :

१. रूपविन्यास आणि मराठीची रूपव्यवस्था समजावून घेणे
२. वाक्यविन्यास आणि वाक्यव्यवस्थेचा मराठी भाषेच्यासंदर्भात परिचय करून देणे
३. अर्थविन्यास या संकल्पनेचा भाषावैज्ञानिक अंगाने परिचय करून देणे

घटक	तपशील	श्रेयांक	तासिका
१	रूपिमविचार १ रूपविन्यास (संकल्पना) २ रूपिका - रूपिम - रूपिकांतर : स्वरूप व प्रकार ३ रूपिम निश्चितीची तत्त्वे ४ विनियोग संकल्पना ५ प्रकृती आणि प्रत्यय यांचे वर्गीकरण	१	१५
२	वाक्यविचार १ वाक्यविन्यास (संकल्पना परिचय) २ घटक आणि रचना : परस्पर संबंध ३ वाक्याचे घटक (उद्देश्य, विधेय) ४ प्रथमोपस्थित संघटक संकल्पना व वाक्यविश्लेषण (शब्द - शब्दबंध - उपवाक्य - वाक्य) ५ वाक्यांचे प्रकार	१	१५
३	अर्थविचार १ अर्थ : स्वरूप व संकल्पना २ अर्थविन्यास (संकल्पना परिचय) ३ अर्थाचे वर्गीकरण (प्रकार: सांकल्पनिक अर्थ - साहचर्यपर अर्थ- शैलीगत अर्थ- भावपर अर्थ- परावर्तीत अर्थ - विषय अर्थ) ४ अर्थविन्यासाची व्यापकता (समानार्थी शब्द, अनेकार्थी शब्द - सरूपता - अर्थसमावेश - अर्थविरोध)	१	१५
४	संशोधनपर प्रकल्प / क्षेत्रकार्य (घटक १, २ आणि ३)	१	१५

संदर्भ ग्रंथ :

१. वैखरी, अशोक केळकर
२. भाषाविज्ञान : वर्णनात्मक आणि ऐतिहासिक, मिलिंद मालशे, लोकवाड.मय प्रकाशन,मुंबई.
३. मराठीचा भाषिक अभ्यास, मु.श्री.कानडे
४. वर्णनात्मक भाषाविज्ञान :स्वरूप आणि पद्धती, संपा.कल्याण काळे,डॉ.सोमण
५. आधुनिक भाषाविज्ञान, संपा. कल्याण काळे
६. अभिनव भाषाविज्ञान, डॉ.गं.ना.जोगळेकर
७. वर्णनात्मक भाषाविज्ञान, डॉ.लीला गोविलकर
८. भाषाशास्त्रविचार, डॉ. र. बा.मंचरकर
९. ध्वनिविचार, ना.गो.कालेलकर, डॉ.प्रभाकर जोशी
१०. सुलभ भाषाविज्ञान, दत्तात्रय पुंडे
११. भाषाविज्ञान परिचय, स.गं.मालशे
१२. सुबोध भाषाविज्ञान, प्र.न. जोशी
१३. आधुनिक भाषाविज्ञान : सिद्धांत,उपयोजन, मिलिंद मालशे
१४. आधुनिक भाषाविज्ञान, डॉ.मिलिंद सं. मालशे
१५. भाषाशास्त्र प्रदीप, संपा. स. गं. मालशे, द. दि. पुंडे, अंजली सोमण
१६. भाषा आणि भाषाविज्ञान, रमेश धोंगडे
१७. मराठीचे वर्णनात्मक भाषाविज्ञान, डॉ. महेंद्र कदम, स्नेहवर्धन प्रकाशन,पुणे
१८. भाषाविज्ञान परिचय, संपा. डॉ. वसंत शेकडे, संजय नगरकर व इतर, नवनरेंद्र प्रकाशन .
१९. भाषाविज्ञान : संकल्पना व स्वरूप, डॉ.आरती कुलकर्णी

प्रश्नपत्रिकेचे स्वरूप

- वर्णनात्मक भाषाविज्ञान : भाग १ [DSE 2 C (3)+1]
- वर्णनात्मक भाषाविज्ञान : भाग २ [DSE 2 D (3)+1]

विद्यापीठ सत्र परीक्षा		
वेळ : ३ तास	घटकनिहाय प्रश्न तपशील	गुण : ७०
प्रश्न क्रमांक		गुण
प्रश्न १ ला	३ पैकी २ प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी ५० शब्दांपर्यंत लिहा. (घटक १, २, ३)	१०
प्रश्न २ रा	३ पैकी २ प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी २०० शब्दांपर्यंत लिहा. (घटक १)	२०
प्रश्न ३ रा	३ पैकी २ प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी २०० शब्दांपर्यंत लिहा. (घटक २)	२०
प्रश्न ४ था	३ पैकी २ प्रश्नांची उत्तरे २०० शब्दांपर्यंत लिहा. (घटक ३)	२०
सत्र परीक्षा एकूण गुण		७०
अंतर्गत मूल्यमापन		
लेखी परीक्षा (घटक १, २ आणि ३)		२०
संशोधनपर प्रकल्प / क्षेत्र कार्य (घटक १, २ आणि ३)		१०
सत्र परीक्षा आणि अंतर्गत मूल्यमापन एकूण गुण		१००
विशेष सूचना :		
● अंतर्गत मूल्यमापनाचे नियोजन महाविद्यालयाने करावे. ● विद्यार्थ्यांचे अंतर्गत मूल्यमापनविषयक लेखन / तपशील विद्यापीठाच्या निर्देशानुसार, विहित कालावधीपर्यंत महाविद्यालयाकडे जमा असणे आवश्यक आहे. ● विद्यापीठाच्या निर्देशानुसार विहित मुदतीत गुण विद्यापीठाकडे पाठवावे.		